

Inspectie Veiligheid en Justitie
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Brand Detentiecentrum Rotterdam

Inhoudsopgave

	Voorwoord	5
	Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	6
1	Inleiding	10
1.1	Aanleiding	10
1.2	Doel en onderzoeksvragen	11
1.3	Onderzoeksaanpak	11
1.4	Leeswijzer	12
2	Feitelijk verloop	13
2.1	Algemene informatie DCR	13
2.2	Feitelijk verloop	16
2.2.1	Brandmelding	16
2.2.2	Inzet BHV	16
2.2.3	Inzet brandweer	17
2.2.4	Ontruiming uit de cellen	17
2.2.5	Onrust in de centrale gang tijdens de ontruiming	18
2.2.6	Opvang op de luchtplaats en in de sportzaal	19
2.2.7	Onrust later op de avond	20
2.2.8	Isoleercelplaatsingen	21
2.2.9	De dagen na de brand	23
3	Inzet BHV	24
3.1	Normen inzet BHV	24
3.2	Analyse inzet BHV	25
4	Inzet hulpverleningsdiensten	27
4.1	Normen inzet hulpverleningsdiensten	27
4.2	Analyse inzet hulpverleningsdiensten	28
4.2.1	Brandweer	28
4.2.2	Ambulancedienst	28
4.2.3	Samenwerking hulpverleningsdiensten en BHV	29
5	Nazorg aan vreemdelingen	30
5.1	Normen nazorg aan vreemdelingen	30
5.2	Analyse nazorg aan vreemdelingen	31

6	Isoleercelplaatsingen van vreemdelingen	32
6.1	Normen isoleercelplaatsingen van vreemdelingen	32
6.2	Analyse isoleercelplaatsingen vreemdelingen	34
	Bijlagen	
I	Geïnterviewden	36
II	Aanbevelingen onderzoek Schipholbrand	37
III	Afkortingen	38

Voorwoord

Celbranden komen incidenteel voor in justitiële inrichtingen. Meestal zijn het kleine brandjes die snel door de bedrijfshulpverleners van de inrichting worden geblust. Soms is de inzet van hulpverleningsdiensten zoals de brandweer noodzakelijk om de brand te blussen en slachtoffers te redden. In 2005 vielen bij een brand op het cellencomplex op Schiphol-Oost elf dodelijke slachtoffers. De Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV) onderzocht deze brand en constateerde een flink aantal tekortkomingen op het gebied van brandveiligheid, de samenwerking tussen de bedrijfshulpverlening en de hulpverleningsdiensten en de nazorg aan de gedetineerde vreemdelingen. Als gevolg van het onderzoek door de OVV zijn binnen de justitiële inrichtingen veel verbeteringen en maatregelen op het gebied van brandveiligheid doorgevoerd. Bij het onderzoek van mijn Inspectie naar deze brand blijkt dat zowel de bedrijfshulpverleners als de brandweer kordaat en effectief hebben gehandeld. De brand was snel onder controle en er vielen geen slachtoffers.

Een belangrijke aanleiding voor dit onderzoek is de wijze waarop het detentiecentrum Rotterdam (DCR) is omgegaan met de vreemdelingen die betrokken waren bij de brand. Tijdens en bij de afwikkeling van de brand zijn door het DCR vreemdelingen in de isoleercel geplaatst. Voorafgaand aan deze plaatsing zijn de vreemdelingen gevisiteerd. Vanwege de rechtspositie van vreemdelingen is het visiteren in beginsel niet toegestaan, tenzij daar zwaarwegende redenen aan ten grondslag liggen. De inspectie constateert dat de directie van het DCR niet conform het vigerende beleid heeft gehandeld en daarmee op het punt van visitaties van de betrokken vreemdelingen tekort geschoten is.

Graag bedank ik de directie en de medewerkers van het Detentiecentrum Rotterdam, de brandweer Rotterdam-Rijnmond en de Regionale Ambulancevoorziening Rotterdam-Rijnmond voor de medewerking bij de totstandkoming van dit rapport. De gesprekken verliepen in een open sfeer, de inspecteurs kregen toegang tot de gevraagde documentatie en hebben ongehinderd de locatie kunnen bezoeken en betrokken kunnen spreken. De Inspectie trof daarbij een grote betrokkenheid, inzet en loyaliteit van medewerkers.

J.G. Bos
Hoofd Inspectie Veiligheid en Justitie

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

Inleiding

Op 25 mei 2016 vindt in het detentiecentrum Rotterdam (DCR) een celbrand plaats. Bij deze brand vallen geen slachtoffers. De Inspectie Veiligheid en Justitie (IVenJ) ziet in eerste instantie geen aanleiding om een onderzoek naar het incident in te stellen. Naar aanleiding van een rapport van Amnesty International, het Meldpunt Vreemdelingendetentie van de Stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt (LOS) en Dokters van de Wereld over de gang van zaken rondom de brand en tegenstrijdige signalen over de gebeurtenissen bij de brand, besluit de Inspectie op 27 september 2016 alsnog om een eigenstandig onderzoek in te stellen.

De Inspectie VenJ wil met dit onderzoek de feiten verifiëren en bezien of bij het incident in het DCR de geldende procedures zijn gevolgd.

De Inspectie geeft daarbij antwoord op de volgende onderzoeksvraag:

Hoe verliep de aanpak van de brand, de ontruiming en de nazorg aan de vreemdelingen (in de nasleep van de brand) en zijn daarbij de geldende procedures gevolgd?

Hierbij kijkt de Inspectie VenJ ook specifiek naar de isoleercelplaatsingen en de daarbij gehanteerde procedures rond visitatie.

Feitelijk verloop van de aanpak van de brand, de ontruiming en de inzet van de bedrijfshulpverlening (BHV) en hulpverleningsdiensten

In de avond van 25 mei wordt er door vreemdeling H. in zijn cel op afdeling F brand gesticht. De bedrijfshulpverleners (bhv'ers) handelen kortdaat en zijn binnen twee minuten bij de cel. Ze zetten de handbediende sprinkler in de cel aan, halen de vreemdeling uit diens cel en sluiten de celdeur. Vreemdeling H. wordt naar de observatieafdeling (OBS) gebracht en in een isoleercel geplaatst. Omdat op de gang nog geen sprake is van rook, wordt ontruiming van de afdeling nog niet overwogen. De brandweer komt vervolgens binnen de gestelde opkomsttijd bij het DCR en handelt eveneens kortdaat. De brandweer neemt daar de operationele leiding ten aanzien van de brandbestrijding over van de ploegleider BHV. Voor de brandweer is het in eerste instantie niet duidelijk of de brand al geblust is of niet; zij vragen hier ook niet expliciet naar bij de ploegleider BHV. De informatie-uitwisseling tussen de bhv en brandweer is dus niet volledig. Vervolgens zet de bevelvoerder van de brandweer een aanvalsploeg van twee personen (met ademlucht) in voor een verkenning in cel F22. De aanvalsploeg opent de deur van de cel om te kijken of de

brand inmiddels uit is. Bij het openen van de deur komt een dikke rookwolk uit de cel. De aanvalsploeg constateert dat het matras van het onderste bed van het stapelbed in de cel nog in brand staat. De brandweerlieden sluiten daarop de celdeur en overleggen met de bevelvoerder over de te nemen vervolgactie. De bevelvoerder besluit vervolgens dat de hele afdeling ontruimd moet worden. Het ontruimen van ingesloten is volgens het convenant tussen de justitiële instellingen en de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VR-RR) de taak van de bhv'ers. De bhv'ers kunnen de ontruiming met het oog op de eigen veiligheid, echter niet volledig uitvoeren. Er blijkt te veel rook te staan in het achterste deel van afdeling F achter het brandcompartiment.¹ De brandweer en bhv'ers maken vervolgens een duidelijke afspraak over de ontruiming. De brandweer ontruimt daarbij het deel achter het brandcompartiment. Een aantal van de vreemdelingen uit dat deel van de afdeling is tijdens de ontruiming onrustig. Een van hen (vreemdeling K.M.) pleegt verzet en wordt door personeel van het DCR direct naar de OBS gebracht. Alle andere vreemdelingen van afdeling F worden in eerste instantie naar sportzaal I overgebracht. De brandweer blust ondertussen de brand met de in de inrichting aanwezige blusmiddelen.

Ook de ambulance komt binnen de vastgestelde opkomsttijd² bij het DCR ter plaatse. Zij begeven zich naar de sportzaal en proberen daar duidelijkheid te krijgen over de situatie. De ambulancemedewerkers controleren met een aanwezige arts³ alle vreemdelingen die aanwezig zijn in de sportzaal. De ambulancemedewerkers willen ook weten wie in de cel met de brand zat en vragen daar enkele keren om. Niemand kan hen vertellen wie het is en waar hij naar toe is gebracht. De informatie-uitwisseling tussen DCR en de ambulancemedewerkers is daarmee beperkt. Ook de officier van dienst-geneeskundig (Ovd-G) heeft hier last van, hij komt enige tijd later bij het DCR aan en wordt op zijn verzoek naar de ambulancemedewerkers in de sportzaal gebracht. Hij krijgt daar, ondanks herhaald verzoek, echter geen leidinggevende te spreken. Niemand kan hem goed informeren over de (medische) stand van zaken ter plaatse. Hij weet ook niet dat de operationeel leidinggevende van het DCR in de security desk ruimte zit.

Nazorg aan vreemdelingen

Door de aanwezigheid van de verpleegkundigen van het DCR en de paraatheid (binnen de daarvoor gestelde norm) van ambulanceverpleegkundigen was de medische zorg naar het oordeel van de IVenJ toegankelijk. De opstandige vreemdeling H. wilde zich niet laten onderzoeken. Derhalve kon de dienstdoende verpleegkundige niet anders dan op afstand een inschatting maken.

De vreemdelingen ontvangen na de ontruiming bij de overplaatsing naar de cellen op andere afdelingen rookwaar, een telefoonkaart, een linnenpakket en blikjes drinken. Niet duidelijk is of alle vreemdelingen na de overplaatsing nog iets te eten hebben gehad. De dagen na de brand stelt het DCR, in strijd met het eigen calamiteitenplan, geen herstelplan op. Ook organiseert het DCR geen specifieke nazorgactiviteiten. Het DCR spreekt intern wel af om ruimhartig om te gaan met verzoeken voor de medische dienst door de vreemdelingen van afdeling F. De

¹ Zie afbeelding 3 in paragraaf 2.1.

² Artikel 7 Regeling Tijdelijke wet ambulancezorg.

³ Een arts van de naast het DCR gestationeerde, maar niet ingezette traumahelikopter.

directie geeft - achteraf bezien – aan te weinig te hebben gedaan om goede nazorg te bieden aan de vreemdelingen. De inspectie deelt deze constatering.

Visitatie

In de avond en nacht na de brand zijn zes vreemdelingen van afdeling F op grond van hun gedrag tijdens en na de brand, in een isoleercel geplaatst. In elk geval vijf van hen zijn voorafgaand aan de isoleercelplaatsing gevisiteerd. Vanwege hun rechtspositie is het visiteren van vreemdelingen in beginsel niet toegestaan, tenzij daar zwaarwegende redenen aan ten grondslag liggen. Visitatie is een middel dat met waarborgen omgeven is en alleen mag worden toegepast als er geen andere mogelijkheden zijn om de veiligheid in vreemdelingenbewaring te handhaven.

Uit het onderzoek van de Inspectie blijkt dat er voorafgaande aan voornoemde isoleercelplaatsingen geen duidelijk onderbouwde en vastgelegde afweging is gemaakt voor het visiteren of inzetten van een aanzienlijk minder belastende onderzoekwijze. Dit had bijvoorbeeld gekund door middel van metaaldetectie met een handscanner, fouillering, of de (in het DCR beschikbare) bodyscan. Uit interviews blijkt voorts dat directie, noch de Commissie van Toezicht op de hoogte waren van de uitgevoerde visitaties van de vreemdelingen als gevolg van de brand.

Conclusie:

- De bhv'ers waren tijdig aanwezig bij de brand en reddden de vreemdeling tijdig uit zijn cel. Daarnaast handelden zij kordaat door meteen de deur van de cel te sluiten en de sprinklerinstallatie aan te zetten.
- De hulpverleningsdiensten waren tijdig aanwezig bij de brand en zijn kordaat aan de slag gegaan.
- De aansluiting tussen de bhv-organisatie van DCR en hulpverleningsdiensten kan beter. Het belangrijkste aandachtspunt is informatie-uitwisseling.
- Het DCR heeft tijdens en na de brand de eigen procedures voor de invulling van de nazorg niet gevolgd, daardoor is er te weinig aandacht geweest voor de nazorg aan de vreemdelingen.
- De directie van het DCR heeft het beleid met betrekking tot visitatie van vreemdelingen in detentie onvoldoende met haar medewerkers gedeeld. Er is door de directie noch de medewerkers in onderhavige casus afgewogen of de veiligheid kon worden vastgesteld met een alternatief middel zoals handscanner, bodyscan of fouilleren. Onverlet de hectische situatie die avond, is het vigerende beleid om uiterst terughoudend te zijn met visitatie niet toegepast. De directie van het DCR is hiermee tekort geschoten.

Aanbevelingen

De inspectie komt op basis van de bevindingen en conclusies tot de volgende aanbevelingen.

Aan de Dienst Justitiële Inrichtingen:

Onderzoek in samenspraak met de Veiligheidsregio's en de Regionale Ambulancevoorzieningen hoe de aansluiting tussen de bhv-organisaties van justitiële inrichtingen en hulpverleningsdiensten in de praktijk is geborgd, verbeter deze aansluiting zo nodig en stimuleer dat justitiële inrichtingen en hulpverleningsdiensten regelmatig gezamenlijk oefenen.

Bezie voor alle justitiële inrichtingen in hoeverre de huidige afspraken tussen de hulpverleningsdiensten en de bhv ten aanzien van hun rol bij ontruiming in de praktijk uitvoerbaar zijn en heroverweeg eventueel het beleid.

Inventariseer in hoeverre de visitatie van vreemdelingen in andere inrichtingen conform het beleid van de Staatsecretaris van Veiligheid en Justitie wordt uitgevoerd. Zorg dat de werknemers van DJI zich bewust zijn van het feit dat visitatie bij vreemdelingen een uiterste middel is waarbij een gedegen afweging/onderbouwing aan ten grondslag moet liggen.

Aan de directie van het Detentiecentrum Rotterdam:

Werk conform het landelijk vastgestelde beleid aangaande de toepassing van visitatie bij vreemdelingen.

Zorg dat zowel de directie als de Commissie van Toezicht op de hoogte zijn van de feitelijke werkwijze binnen het detentiecentrum.

Zorg voor een gedegen schriftelijke onderbouwing bij het besluit om visitatie toe te passen.

1

Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 25 mei 2016 vindt in het detentiecentrum Rotterdam (DCR) een celbrand plaats. Bij deze brand vallen geen slachtoffers.

De Inspectie Veiligheid en Justitie (Inspectie VenJ) heeft naar aanleiding van berichten in de media over deze brand informatie bij de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) opgevraagd. Na beoordeling van de verkregen informatie zag de Inspectie, na een interne multidisciplinaire afweging, geen aanleiding om een onderzoek naar de celbrand in te stellen. Hierbij is meegewogen dat de brand in de veiligheidsregio werd aangemerkt als een incident dat in korte tijd en zonder specifieke aandachtspunten vanuit de hulpverleners was aangepakt en afgehandeld. Om die reden is door de veiligheidsregio ook geen evaluatie van het incident opgesteld. DCR maakte van de celbrand wel een melding bijzonder voorval voor DJI op. Deze melding leidde niet tot een piketmelding door DJI aan de bewindspersonen van Veiligheid en Justitie (en in afschrift aan de Inspectie VenJ), omdat een piketmelding veelal wordt opgesteld indien er sprake is van een ernstig incident.

Naar aanleiding van verontruste telefoontjes van een aantal direct betrokken vreemdelingen verrichtten Amnesty International, het Meldpunt Vreemdelingendetentie van de Stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt (LOS) en Dokters van de Wereld een onderzoek naar de gang van zaken rondom de brand. Op 7 september 2016 boden deze organisaties de bevindingen van hun onderzoek aan de staatssecretaris van VenJ aan. Het rapport is kritisch en de organisaties spreken hun zorgen uit over de gang van zaken rondom de brand. In het rapport wordt onder andere geconcludeerd dat er niet is geleerd van de lessen van de Schipholbrand over opvang en nazorg na een brand.

Naar aanleiding van deze rapportage stellen verschillende Tweede Kamerleden vragen aan de staatssecretaris van VenJ. Ook diverse media schenken aandacht aan het rapport. Tegelijkertijd ontvangt de Inspectie signalen van medewerkers van het DCR waarin wordt beweerd dat de gang van zaken feitelijk anders was dan in het rapport is beschreven.

De Inspectie VenJ besluit op 27 september 2016 naar aanleiding van voornoemd rapport en de ontvangen signalen om een eigenstandig onderzoek in te stellen naar de gebeurtenissen rond de brand op 25 mei 2016.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

De Inspectie VenJ wil met dit onderzoek de feiten verifiëren en bezien of bij het incident in DCR de geldende procedures zijn gevolgd.

Ten behoeve van dat doel formuleert de Inspectie de volgende onderzoeksvraag:

Hoe verliep de aanpak van de brand, de ontruiming en de nazorg aan de ingesloten vreemdelingen (in de nasleep van de brand) en zijn daarbij de geldende procedures gevolgd?

Hierbij kijkt de Inspectie VenJ specifiek naar:

- de feitelijke gang van zaken rondom de brand;
- de inzet van de hulpverleningsdiensten in relatie tot de rol van de bedrijfshulpverleners (bhv'ers) van het DCR;
- de ontruiming, het in veiligheid brengen en opvangen van vreemdelingen/slachtoffers;
- de toegang tot geleverde (medische) zorg aan de vreemdelingen/slachtoffers van de brand door de hulpverleningsdiensten en de medische dienst van het DCR (*inclusief de zorg aan de brandstichter en degenen die in een isoleercel zijn geplaatst*);
- de isoleercelplaatsingen en de daarbij gehanteerde procedures rond visitatie;
- het gebruik van geweldsmiddelen ten behoeve van de isoleercelplaatsingen;
- de opvolging van de aanbevelingen naar aanleiding van de Schipholbrand (2005).

De Inspectie VenJ kijkt niet naar de bouw en het gebruik van het DCR, het voldoen aan de bouwwetgeving inclusief de brandveiligheidseisen en de bijbehorende vergunningverlening.

1.3 Onderzoeksaanpak

De Inspectie VenJ hanteert de procedures, protocollen en beleidslijnen van het DCR, de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond, de Regionale Ambulance Voorziening Rotterdam-Rijnmond en van de DJI als basis voor haar onderzoek. Omdat het rapport van Amnesty International, Dokters van de Wereld en Stichting LOS - Meldpunt Vreemdelingendetentie een relatie legt met de Schipholbrand in 2005, hanteert de Inspectie tevens de aanbevelingen uit het rapport 'Brand cellencomplex Schiphol-Oost' van de Onderzoeksraad voor Veiligheid uit 2006 als referentiekader.

Voor beantwoording van de onderzoeksvragen bestudeerde de Inspectie relevante plannen, procedures, convenanten en (beleids)afspraken. Dit gaf inzicht in de geldende procedures en regels. De Inspectie maakt voor het onderzoek gebruik van de documentatie van het DCR, de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond, DJI, Amnesty en het Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen. Daarnaast zijn beschikbare camerabeelden van het DCR met betrekking tot het incident gebruikt.

Voor het antwoord op de vraag op welke wijze de brand, de ontruiming en de nazorg zijn verlopen, onderzocht de Inspectie VenJ in de eerste plaats systeemuitdraaien (GMS⁴, LCMS⁵) en verslagen van de inzet van zowel de hulpverleningsdiensten als het DCR.

Om achter overwegingen van besluitvorming, uitgevoerde acties en wijze van samenwerking te komen, interviewde de Inspectie VenJ diverse betrokkenen. Waar mogelijk zijn enkele personen samen geïnterviewd. De conceptverslagen van de interviews zijn ter verificatie voorgelegd aan de geïnterviewden en zo nodig op feitelijke onjuistheden aangepast.

Op basis van de documenten en interviews stelde de Inspectie een conceptrapport op. Het conceptrapport met daarin de feitelijke bevindingen is ter verificatie voorgelegd aan het DCR, de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond en de Regionale Ambulance Voorziening Rotterdam-Rijnmond. Naar aanleiding van de opmerkingen is de tekst zo nodig op onderdelen aangepast. De bevindingen van het onderzoek zijn tevens besproken met de onderzoekers van het rapport van Amnesty International, het Meldpunt Vreemdelingendetentie van de Stichting LOS en Dokters van de Wereld.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport bestaat, naast de inleiding, uit zes hoofdstukken. Hoofdstuk twee bevat algemene informatie over het DCR en beschrijft het feitelijk verloop van het incident. Hoofdstuk drie beschrijft de bevindingen qua inzet van de bedrijfshulpverlening (BHV) in het DCR. Hoofdstuk vier beschrijft de bevindingen ten aanzien van de inzet van hulpverleningsdiensten. De Inspectie beschrijft in hoofdstuk vijf haar bevindingen ten aanzien van de nazorg aan de vreemdelingen. Hoofdstuk zes gaat ten slotte in op de isoleercelplaatsingen van de zes vreemdelingen die op 25 mei 2016 tijdens en na de brand in een isoleercel zijn geplaatst.

Het rapport bevat tevens een aantal bijlagen. Bijlage I: lijst met geïnterviewden. Bijlage II: overzicht van de voor dit onderzoek relevante aanbevelingen uit het onderzoek Schipholbrand (2005). Bijlage III: lijst met afkortingen.

⁴ Geïntegreerd Meldkamer Systeem.

⁵ Landelijk Crisismanagement Systeem.

2

Feitelijk verloop

Dit hoofdstuk geeft in paragraaf 2.1 algemene informatie over het DCR. Paragraaf 2.2 gaat in op het feitelijk verloop van de aanpak van de brand, waaronder de ontruiming, de feitelijke inzet van de BHV en de hulpverleningsdiensten en de isoleercelplaatsingen op 25 mei 2016.⁶

2.1 Algemene informatie DCR

Afbeelding 1. Overzichtsfoto DCR

Het DCR is in 2010 gebouwd ten behoeve van vreemdelingenbewaring⁷. Het gebouw is echter zodanig ingericht dat verschillende doelgroepen en de wisselende vraag naar capaciteit binnen DJI opgevangen kunnen worden. Het DCR huisvestte in de

⁶ Het feitelijk verloop beschrijft ook een isoleercelplaatsing in de nacht van 25 op 26 mei 2016.

⁷ Vreemdelingenbewaring voorkomt dat niet-Nederlanders die het land moeten verlaten, zich onttrekken aan hun uitzetting. Onze overheid ziet deze maatregel wel als een 'ultimum remedium': het is een laatste middel wat ervoor zorgt dat de vreemdeling beschikbaar blijft voor terugkeer naar het land van herkomst.

periode 2010-2016 verschillende doelgroepen. Vanaf 18 oktober 2015 tot en met 30 april 2016 werden in DCR strafrechtelijk gedetineerden gehuisvest. Vanaf 1 mei 2016 is het detentiecentrum weer in gebruik voor vreemdelingenbewaring.

Juridisch kader vreemdelingenbewaring

Vreemdelingen⁸ kunnen op twee titels in vreemdelingenbewaring worden ingesloten. Ten eerste kunnen zij aan de grens worden geweigerd. Zij krijgen geen toegang tot Nederland omdat ze bijvoorbeeld geen geldig paspoort hebben. De vreemdelingen worden bij de grens aangehouden en op grond van artikel 6 Vreemdelingenwet 2000 (Vw) ingesloten in het zogenaamde 'grenshospitium'. Zij verblijven daar onder het Reglement Regime Grenslogies in zogenaamde grensbewaring. In een grenshospitium verblijven de migranten in afwachting van een beslissing op een verblijfsvergunning of op uitzetting uit Nederland. Ten tweede kunnen vreemdelingen binnen Nederland worden aangehouden indien het redelijke vermoeden bestaat dat zij onrechtmatig in Nederland verblijven. De maatregel die artikel 59 Vreemdelingenwet 2000 biedt, dient te voorkomen dat illegale vreemdelingen die Nederland moeten verlaten, zich onttrekken aan hun uitzetting. Indien blijkt dat de vreemdeling geen rechtmatig verblijf heeft, kan hij of zij worden ingesloten in een detentiecentrum. Deze vreemdelingen verblijven daar onder het regime van beperkte gemeenschap vastgelegd in de Penitentiaire beginselenwet (Pbw). Deze wet is volledig op hen van toepassing.^{9 10}

Het DCR beschikt over 320 cellen en heeft een maximaal benutbare capaciteit van 640 plaatsen, verdeeld over tien afdelingen (A t/m J). Alle cellen zijn voorzien van een raam (buitenzijde) en van een deur naar de brede gang voor de cellen. Alle cellen hebben een stapelbed, douche, toilet, wastafel, telefoon, koelkast, televisie en magnetron.

De cellen moeten ten tijde van een calamiteit handmatig geopend en gesloten worden; de celdeuren zijn voorzien van een deurdranger en hebben geen centrale deurontgrendeling.

In de praktijk zijn, vanwege een afnemende capaciteitsbehoefte en aanpassing van beleid, gaandeweg een aantal afdelingen buiten gebruik gesteld. Ten tijde van de brand op 25 mei 2016 waren de afdelingen A tot en met F daadwerkelijk in gebruik. De afdelingen G tot en met J waren niet in gebruik.

De in gebruik zijnde afdelingen A en B zijn gelegen op de begane grond van het gebouw. De afdelingen C, D, E en F zijn gelegen op de eerste verdieping (zie ook afbeelding 2).

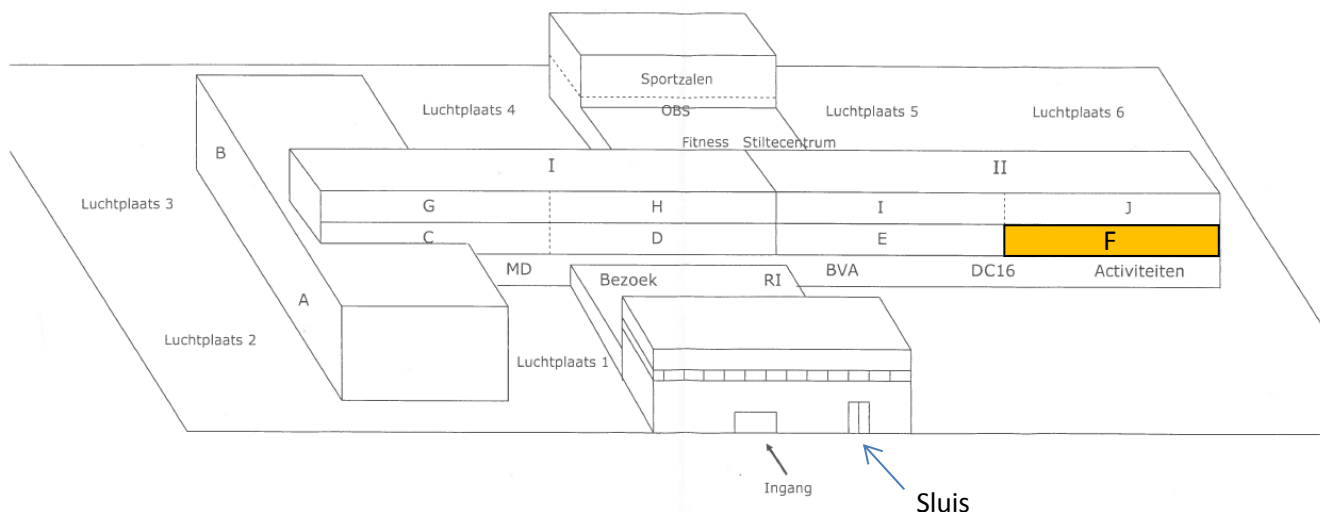
⁸ De Vreemdelingenwet 2000 geeft de volgende definitie van vreemdeling: ieder die de Nederlandse nationaliteit niet bezit en niet op grond van een wettelijke bepaling als Nederlander moet worden behandeld.

⁹ <https://www.commissievantoezicht.nl/dossiers/vreemdelingenbewaring/vreemdelingenbewaring/>.

¹⁰ Het wetsvoorstel voor een nieuwe 'eigen' beginselenwet: de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring is in behandeling bij de Tweede Kamer.

Afbeelding 2. 3D-plattegrond DCR.

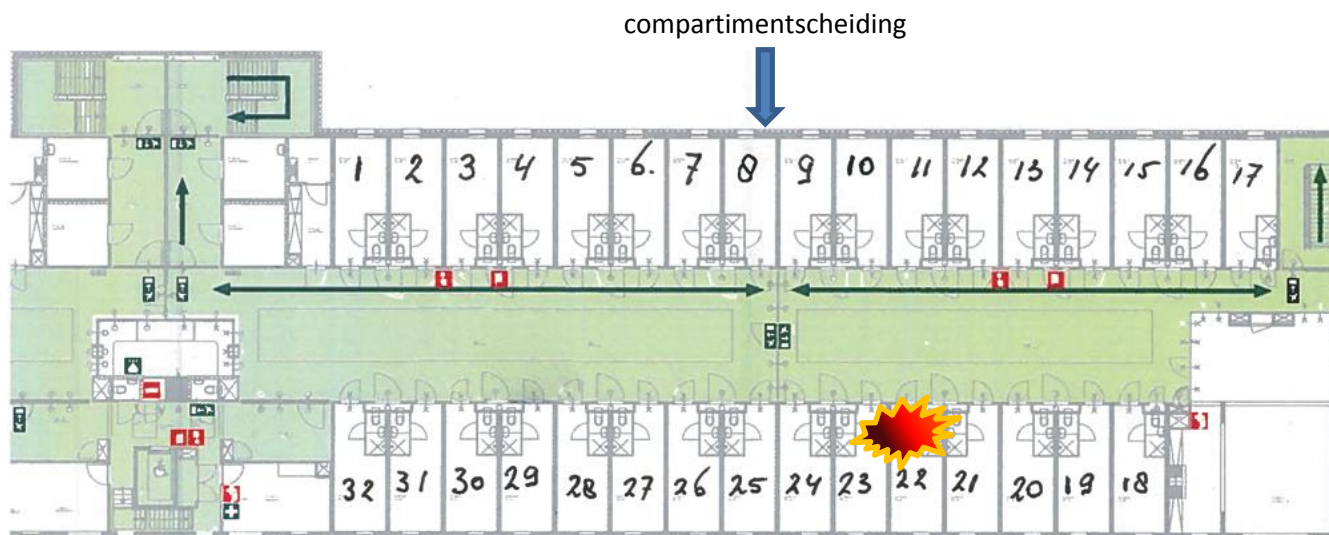

Op de avond van de brand verbleven in totaal 191 ingesloten vreemdelingen in het DCR. Afbeelding 3 is een bovenaanzicht van afdeling F, waarin in de avond van 25 mei 2016 brand uitbrak in cel 22. De afdeling bestaat uit een gang (lengte circa vijftig meter) die via een deur vanuit de hal tussen afdeling E en F is te bereiken. Aan weerszijden van deze gang bevinden zich cellen die bedoeld zijn voor maximaal twee personen. Halverwege de gang (van cel 8-9 naar cel 25-24) bevindt zich over de gehele breedte een compartimentscheiding ter voorkoming van branddoorslag. Afdeling F biedt plaats aan in totaal 64 vreemdelingen. Op de avond van de brand bevinden zich 47 vreemdelingen op afdeling F.¹¹ De populatie bestond uit meerderjarige mannelijke vreemdelingen die op grond van artikel 59 Vreemdelingenwet ter fine van uitzetting in bewaring waren gesteld.

¹¹ In cel 1, 2, 6, 7, 13, 16, 18, 19, 20, 21, **22**, 23 en 30 zat een vreemdeling alleen op een tweepersoons cel. De andere cellen werden door twee personen bezet. Cel 25 stond leeg.

Afbeelding 3. Plattegrond afdeling F van DCR.

Op woensdag 25 mei 2016 waren in de avonddienst acht detentietoezichthouders (dth'ers) en drie wachtcommandanten aanwezig; allen als bhv-er opgeleid. Daarnaast waren twee medewerkers op de security desk (SD), een op de Centrale Post en een als voorportier werkzaam. Tevens waren twee verpleegkundigen in dienst.

2.2 Feitelijk verloop

2.2.1 Brandmelding

De SD ziet rond 19.14 uur het alarm van de rookmelder in cel F22 afgaan. De medewerker van de SD geeft daarop via de portofoon een voorwaarschuwing aan de dienstdoende dth'ers met de mededeling dat het alarm van een rookmelder is afgegaan in cel F22.

2.2.2 Inzet BHV

Een aantal dth'ers gaan naar afdeling F en zien door het luikje van cel 22 veel rook. Zij openen de deur van de cel om vreemdeling H.¹² uit de cel te halen. Dit lukt in eerste instantie niet, omdat H. niet meewerkt. Ondertussen drukt een dth'er de handbrandmelder in en zet de handbediende sprinkler in de cel aan. Het vooralarm gaat daarmee over naar een definitief alarm. Inmiddels is ook de ploegleider BHV ter plaatse. Na overleg met de ploegleider BHV voeren twee dth'ers een grijpactie uit om H. uit de cel te halen. Na twee pogingen lukt het om H. uit de cel te krijgen. H. pleegt hierbij enig verzet. Een dth'er brengt H. onder controle met een beenklem. H. wordt, vanwege zijn wederspannige gedrag en met het oog op de veiligheid, voorzien van handboeien en door twee dth'ers naar de observatieafdeling (OBS)

¹² Vanwege privacy werkt de Inspectie niet met namen van vreemdelingen maar met de letter(s) van hun achterna(a)m(en).

gebracht. De dth'ers sluiten ondertussen de deur van cel F22. In de cel is op dat moment sprake van veel rook. De andere aanwezige dth'ers controleren afdeling F op elektrische storingen en de omliggende cellen naast cel F22 (kubus methode¹³) op branddoorslag¹⁴. Op dat moment is er in de gang voor de cellen bijna geen rook zichtbaar.

2.2.3 Inzet brandweer

Om 19.15 uur komt de automatische doormelding¹⁵ van de brand binnen op de gemeenschappelijke meldkamer van de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond. De meldkamer neemt contact op met de SD en hoort dat het gaat om een matrasbrand in cel F22. Om 19.17 uur alarmeert de meldkamer op basis van de beschikbare informatie voor 'middelbrand'.

Om 19.20 uur is de eerste tankautospuiter van de brandweer ter plaatse. De gids van de BVH vangt de tankautospuiter op in de sluis. De bevelvoerder ontvangt daarbij de sleutels¹⁶ voor de toegangsdeuren en informatie over de laatste stand van zaken. De gids begeleidt vervolgens de brandweerlieden naar de ploegleider BHV op afdeling F. Zij bevindt zich achter de scheiding in het midden van de afdeling (zie afbeelding 2). De ploegleider BHV geeft aan de bevelvoerder van de brandweer door dat de vreemdelling uit cel F22 is gehaald en dat de andere cellen (links en rechts van de bewuste cel) en de onder- en bovenliggende etages zijn gecontroleerd. Ook geeft zij aan dat de afdeling verder niet ontruimd is.

Op basis van de ontvangen informatie zet de bevelvoerder van de brandweer een aanvalsploeg van twee personen (met ademlucht) in voor een verkenning in cel F22. De aanvalsploeg opent eerst het luikje van de cel en ziet veel dikke rook. Vervolgens openen zij de deur van de cel om te kijken of de brand inmiddels uit is. Bij het openen van de deur komt een dikke rookwolk uit de cel. De aanvalsploeg constateert dat inderdaad het matras van het onderste bed van het stapelbed in de cel in brand staat. De brandweerlieden sluiten daarop de celdeur en overleggen met de bevelvoerder over de te nemen vervolgactie. De brandweer ziet geen vuur buiten de cel, maar wel veel rook. De bevelvoerder besluit vervolgens dat de hele afdeling ontruimd moet worden.

2.2.4 Ontruiming uit de cellen

Op afdeling F hebben andere vreemdelingen inmiddels ook in de gaten dat er iets aan de hand is. Vreemdelingen in het deel achter de compartimentscheiding van de

¹³ Uitgangspunt bij de kubusgedachte is dat een brand zich via alle zijden van een kubus kan uitbreiden. Bij redding en verkenning moeten alle zijden van de kubus bekeken worden. Dus de ruimten naast, boven, onder en achter de brand.

¹⁴ Branddoorslag is het doorslaan van een brand door een muur of wand of plafond, naar een andere ruimte of een ander brandcompartiment.

¹⁵ Alle brandmeldingen vanuit het DCR komen direct binnen op de meldkamer brandweer van de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond.

¹⁶ Deuren binnen DCR kunnen op drie manieren bediend worden: door middel van sleutels, kaartlezer of elektronisch vanuit de teamposten. Ten behoeve van de BHV-organisatie zijn er specifieke sleutels beschikbaar waarmee alle deuren (behoudens de voordeur en het hekwerk) geopend kunnen worden.

afdeling ruiken rook. Een aantal vreemdelingen bonst daarop op de deuren en schreeuwt om hulp.

De dth'ers ontruimen de cellen voor de compartimentscheiding. De deuren van de cellen worden één voor één geopend. De meeste vreemdelingen verlaten rustig de cellen en lopen via het trappenhuis en de centrale gang van het complex naar sportzaal I.

De brandweer¹⁷ start met het ontruimen van het achterste deel van de afdeling. De brandweer opent steeds de deur van de compartimentscheiding om gedetineerden vanuit het achterste deel van de afdeling door te laten. De dth'ers begeleiden vervolgens deze vreemdelingen verder naar de luchtplaats. Tijdens de ontruiming op dit deel van de afdeling zijn een aantal vreemdelingen onrustig en boos; één van hen (vreemdeling A.) gooit een voetbaltafel om. De boosheid uit zich met name verbaal en richt zich op de dth'ers en niet op de brandweer.

Ondertussen krijgt ook de verpleegkundige van de medische dienst van het detentiecentrum via de portofoon het verzoek om naar afdeling F te komen. De verpleegkundige vangt een vreemdeling in een rolstoel op; niet omdat deze behandeld moet worden, maar omdat de persoon minder mobiel is. De verpleegkundige brengt de vreemdeling naar de luchtplaats.

Als de laatste vreemdelingen van afdeling F ontruimd zijn, vraagt de brandweer aan de ploegleider BHV of het aantal ontruimde personen klopt en iedereen uit de cel is. De ploegleider BHV heeft op dat moment geen specifiek overzicht van het aantal ontruimde personen. Na een telling blijkt dat iedereen uit de cel is.

De brandweer blust vervolgens de brand met de op de afdeling aanwezige brandhaspel. Om 19.43 uur is de brand geblust, maar is nog wel sprake van veel rook op de afdeling. Om 19.48 uur geeft de brandweer het sein 'brandmeester'. De brandweer start vervolgens met het luchten van de afdeling.

2.2.5 Onrust in de centrale gang tijdens de ontruiming

Een aantal van de ingesloten is tijdens de ontruiming op afdeling F dusdanig onrustig dat zij door dth'ers begeleid worden naar de centrale gang van het cellencomplex. In de centrale gang zijn de vreemdelingen nog steeds onrustig; zij bedreigen de dth'ers verbaal en schelden ze uit. Vervolgens worden de bedreigingen ook fysiek, één van de vreemdelingen geeft (vreemdeling K.M.) met twee vuisten een flinke duw tegen een van de dth'ers. Twee dth'ers werken vreemdeling K.M. tegen de grond en voeren hem –voorzien van handboeien – af naar de OBS.

Op het moment dat vreemdeling K.M. de dth'er duwt, komen door een deur aan de overzijde twee ambulancemedewerkers de gang binnen¹⁸. Zij zien de onrust en besluiten de centrale gang niet te betreden. De ambulancemedewerkers geven aan de meldkamer door dat sprake is van onrust tussen vreemdelingen en medewerkers

¹⁷ De brandweer werkt standaard met ademlucht.

¹⁸ Om 19.28 uur is de eerste ambulance ter plaatse.

van het detentiecentrum. De calamiteitencoördinator op de meldkamer besluit op basis van dat signaal om 19.35 uur om op te schalen naar GRIP 1¹⁹.

De ambulancemedewerkers gaan terug naar de binnenplaats en worden vervolgens door de gids naar sportzaal I geleid. In sportzaal I zijn op dat moment ongeveer 23 vreemdelingen. De andere vreemdelingen van afdeling F zijn op de luchtplaats.

2.2.6 Opvang op de luchtplaats en in de sportzaal

De vreemdelingen die uit de cellen voor de compartimentscheiding zijn ontruimd, worden op verzoek van de ploegleider BHV in eerste instantie in sportzaal I opgevangen. In deze sportzaal zijn twee ambulancemedewerkers aanwezig. De ambulancemedewerkers proberen tevergeefs duidelijk te krijgen wie van de vreemdelingen in cel F22 heeft gezeten. De ambulancemedewerkers controleren vervolgens alle aanwezige vreemdelingen. Na de controle brengen de dth'ers de vreemdelingen op verzoek van de ambulancemedewerkers naar de luchtplaats. De buitentemperatuur is op dat moment ongeveer 11 graden Celsius²⁰. De meeste vreemdelingen zijn gekleed in lange broek en trui of T-shirt.

De vreemdelingen van de cellen achter de compartimentscheiding worden onderweg naar de sportzaal door een verpleegkundige naar de luchtplaats gestuurd. Op de luchtplaats is sprake van enige onrust. Een aantal vreemdelingen geeft aan het koud te hebben, maar daar wordt geen actie op ondernomen. Het personeel (ongeveer drie dth'ers) probeert de aanwezigen rustig te houden door met hen in gesprek te blijven. Ook een verpleegkundige van de medische dienst is aanwezig op de luchtplaats. Zij spreekt een aantal vreemdelingen, maar verricht geen medische handelingen. De vreemdelingen hebben vooral praktische vragen over spullen en eten. Na ongeveer 20 à 40 minuten²¹ op de luchtplaats gaan alle vreemdelingen onder begeleiding van de dth'ers weer naar sportzaal I.

De ambulancemedewerkers, die nog steeds in sportzaal I zijn, vragen ondertussen een medewerker van de traumahelikopter²² om te helpen bij de triage²³ van de vreemdelingen. De ambulancemedewerkers en de medewerker van de traumahelikopter controleren alle vreemdelingen (een deel van de vreemdelingen is al eerder gecontroleerd; zie eerste alinea 2.2.6). De officier van dienst-geneeskundig (Ovd-G) komt enige tijd na de ambulancemedewerkers ter plaatse. Hij wordt vervolgens op zijn verzoek naar de ambulancemedewerkers in de sporthal gebracht. Hij krijgt daar ondanks herhaald verzoek echter geen leidinggevende te spreken. Hij weet ook niet dat de operationeel leidinggevende in de SD-ruimte zit.

¹⁹ Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure. Er zijn vier GRIP-fasen. Bij GRIP 1 is sprake van een incident van beperkte omvang waarbij afstemming tussen de verschillende disciplines nodig is.

²⁰ Bron KNMI locatie Rotterdam. Tijdstip 20.00 uur.

²¹ Afhankelijk van het tijdstip waarop de vreemdelingen uit de cel werden gehaald.

²² Het DCR bevindt zich naast het vliegveld Rotterdam The Hague Airport. Het vliegveld is de standplaats van de traumahelikopter. De traumahelikopter is niet gealarmeerd, maar de ambulancemedewerkers hebben de arts van de traumahelikopter via de portofoon om bijstand gevraagd.

²³ Triage is het beoordelen van slachtoffers zoals bij grote(re) ongevallen, in verschillende categorieën verdeeld naar de ernst van de verwondingen of ziektebeeld.

In sportzaal I is ook de tweede verpleegkundige van de medische dienst kort aanwezig. Deze verricht geen medische handelingen en gaat vervolgens weer terug naar de medische dienst. De vreemdelingen zijn rustig en maken volgens de ambulancemedewerkers geen getraumatiseerde indruk. Op basis van de triage worden drie vreemdelingen naar de andere (tegenoverliggende) sportzaal II gebracht om daar enige nadere medische hulp te krijgen. Twee personen krijgen van de arts van de traumahelikopter medicatie voorgeschreven. Deze is later door de medische dienst verstrekt. Nadat deze drie personen zijn behandeld, gaan de ambulancemedewerkers naar de opstelplaats van de ambulance op de binnenplaats achter de sluis. De vreemdelingen gaan weer terug naar sportzaal I.

In sportzaal I is sprake van onrust dit kwam onder andere door de plaatsing op vervangende cellen op een andere afdeling. Een deel van de vreemdelingen wil samen in de sporthal overnachten en niet (afzonderlijk) op een cel op een andere afdeling geplaatst worden. In sportzaal I zijn op dat moment twee à drie dth'ers aanwezig. Ook de directeur van het DCR komt op dat moment naar sportzaal I. Onder andere de directeur spreekt de aanwezigen toe en legt uit dat zij deze avond niet meer terug kunnen naar afdeling F. In verband met de onrust en de dreigende houding van een aantal vreemdelingen besluit de Kmar in het DCR te blijven om eventueel bijstand te kunnen verlenen. Door in gesprek te blijven proberen de dth'ers de vreemdelingen zo ver te krijgen om toch naar een cel (op een andere afdeling) te gaan. Mensen die meewerken, krijgen rookwaar, een telefoonkaart, drinken, lakenpakket, et cetera. Steeds meer vreemdelingen besluiten mee te werken. De directeur spreekt nog specifiek met een aantal vreemdelingen die echt niet willen. Uiteindelijk werkt iedereen mee en lukt het om alle vreemdelingen in een andere cel (op een andere afdeling) te plaatsen. Ook deze vreemdelingen krijgen rookwaar, een telefoonkaart, drinken, lakenpakket, et cetera.

De medische dienst spreekt met de spoedarts en de wachtcommandant af dat voor medische klachten van vreemdelingen die ontruimd zijn van de F-afdeling, 'laagdrempelig' de spoedarts kan worden gebeld.

2.2.7 Onrust later op de avond

Nadat alle vreemdelingen in een cel op een andere afdeling zijn geplaatst, ontstaat nog een aantal keren onrust.

De wachtcommandant van de nachtdienst start om 22.00 uur. De dth'ers van de avonddienst komen nog even bij elkaar. Samen met de directie wordt de inzet van die avond geëvalueerd en bespreekt men de stand van zaken.

Vreemdelingen K. en A. (die samen in een cel zitten) willen eten en bellen rond 22.30 veelvuldig naar de SD. Door de verplaatsing is het eten in de cel op de F afdeling blijven staan en nieuw eten is op dat moment nog niet aanwezig. Vreemdelingen K. en A. zijn verbaal agressief en dreigen met brandstichting als er niet snel iets te eten komt. De wachtcommandant wordt hiervan tijdens de debriefing van het incident op afdeling F op de hoogte gebracht en op zijn verzoek gaan een aantal dth'ers naar de cel. Daar herhalen zij hun dreiging en vreemdeling K. wordt daarna als eerst uit de cel gehaald. K. verzet zich, geeft een dth'er een duw en wil terug zijn cel in. Hij wordt onder controle gebracht en voorzien van handboeien naar de OBS gebracht. Later wordt A. uit de cel gehaald. A. moppert, maar werkt wel mee bij de verplaatsing naar de OBS.

Om 23.00 uur gaat de medische dienst naar huis en komt de volgende ploeg met zes dth'ers in dienst.

Vreemdeling S. wil graag eten en naar huis bellen om zijn familie in kennis te stellen dat alles goed met hem gaat. Hij belt daartoe rond 23.00 uur naar de SD en dreigt met brandstichting als blijkt dat hij niet naar huis kan bellen. Doordat de telefoonkaarten zijn gekoppeld aan de oorspronkelijke cellen is het door de verplaatsing even niet mogelijk om te bellen. Als dth'ers bij de cel van S. aankomen, is S. ontzettend boos en niet voor rede vatbaar. Dth'ers brengen hem onder controle en verplaatsen hem geboeid naar de OBS. Onderweg is hij verbaal agressief.

Tijdens de nachtdienst belt vreemdeling L. meerdere malen met de SD omdat een bepaalde zender niet op de tv in zijn nieuwe cel beschikbaar is. L. krijgt tot twee keer toe een andere tv. De vreemdeling blijft bellen met de SD en eist zijn tv van afdeling F terug, omdat hij daar de betreffende zender wel op kon ontvangen. Na de aanhoudende telefoontjes gaan vier dth'ers naar de cel van de vreemdeling. De dth'ers geven aan dat hij de volgende dag weer kan beschikken over de tv die hij op de F-afdeling had. De vreemdeling wordt daarop erg boos. De wachtcommandant besluit vervolgens L. ook over te brengen naar de OBS. L. werkt niet mee, en wordt door vier dth'ers naar de grond gebracht en gefixeerd. Daarbij komt L. met zijn hoofd tegen de grond van de cel en krijgt hij een bloedneus. De dth'ers stelpen de bloeding met een handdoek. Vervolgens wordt L. voorzien van handboeien verplaatst naar de OBS. Daarbij stoot de vreemdeling volgens dth'ers zelf zijn hoofd tegen de wand van de lift, waarop de dth'ers hem vervolgens van de liftwand weghouden.

2.2.8 Isoleercelplaatsingen²⁴

H. (De brandstichter)

Nadat H. bij de OBS aankomt, voeren de dth'ers een visitatie uit. H. krijgt scheurkleding aan en wordt in de cel geplaatst. Later komt de verpleegkundige om de vreemdeling te controleren. H. is daarbij verbaal agressief. De verpleegkundige stelt vast dat H. een piepende ademhaling heeft. H. wil niet meewerken aan de medische controle waardoor de verpleegkundige 'op afstand' vaststelt dat H. ABC-stabiel²⁵ is en geen verdere medische zorg nodig heeft. De verpleegkundige spreekt – na overleg met de spoedarts – af dat de psychiater donderdag 26 mei ter controle met H. spreekt.

K.M. (De vreemdeling die in de centrale gang met twee vuisten een dth'er een flinke duw geeft)

Als M. bij de OBS aankomt, wordt hij iets rustiger. In opdracht van de wachtcommandant voeren de dth'ers een visitatie uit. M. heeft hier veel vragen over, maar werkt uiteindelijk mee. M. kleedt zich uit en doet enkele kniebuigingen.

²⁴ Het isoleren van gedetineerden houdt in dat de gedetineerde afgezonderd wordt van andere gedetineerden en zodoende alleen verblijft in een afzonderingscel of strafcel.

Afzondering en eenzame opsluiting zijn termen die dezelfde betekenis behelzen als isolatie.

²⁵ De ABC-methodiek is heel belangrijk voor de eerste beoordeling van slachtoffers bij ongevallen en geeft de volgorde van beoordeling en handelingen aan A = airway (luchtweg), B = breathing (ademhaling), C = circulation (circulatie).

Het is niet duidelijk of hierbij ook vrouwelijke dth'ers aanwezig zijn. Vervolgens krijgt M. een pyjama aan. De verpleegkundige van de medische dienst controleert M. Hij heeft het koud en de verwarming in de cel wordt hoger gezet. Volgens M. zelf wordt hij pas twee dagen later door de medische dienst gecontroleerd.²⁶

S. (De vreemdeling die later op de avond wil bellen en eten)

Bij de OBS werkt S. nog steeds niet mee en wordt op zijn buik op het matras in de cel gelegd. Hij wordt onder dwang ontdaan van handboeien. Hij wordt uitgekleed, maar niet gevisiteerd. Vervolgens doet S. zelf zijn pyjama aan. S. wordt niet door de medische dienst gezien.

K. (De vreemdeling die later op de avond wil eten)

Bij de OBS voeren dth'ers bij K. een visitatie uit. Op dat moment is een vrouwelijke wachtcommandant (WACO) aanwezig op de OBS. Zij voert de visitatie niet uit, maar stelt zich discreet in de gang van de observatieafdeling op. Tevens staat een vrouwelijke dth'er buiten de isoleercel, uit het zicht, achter de deur om deze snel te kunnen sluiten op het moment dat het personeel de cel heeft verlaten. Vervolgens krijgt K. een pyjama aan. K. wordt niet door de medische dienst gezien.

A. (De vreemdeling die later op de avond wil eten)

Omdat niet duidelijk is of K. of A. dreigde met brandstichting, voeren de dth'ers een visitatie uit. Op dat moment is een vrouwelijke dth'er aanwezig op de OBS. Zij voert de visitatie niet uit, maar stelt zich discreet in de gang van de observatieafdeling op. Vervolgens doet A. zelf een pyjama aan. A. wordt niet door de medische dienst gezien.

L. (De vreemdeling die een bepaalde tv-zender niet kan ontvangen)

Bij de OBS werkt L. nog steeds niet mee en wordt op zijn buik op het matras in de cel gelegd. Het is niet duidelijk of op dat moment de neus van L. nog bloedde. De dth'ers fouilleren zijn kleding, ontkleden de vreemdeling en voeren een visitatie uit. L. doet kniebuigingen. Hierbij waren geen vrouwelijke dth'ers aanwezig. Vervolgens wil L. geen pyjama aan doen. De dth'ers laten L. naakt in de cel achter met een pyjama en een deken. L. is de volgende dag door de medische dienst gezien.

Tabel a. Overzicht OBS-geplaatsten.

Vreemdeling	Eerste aanleiding voor plaatsing	Visitatie	Gezien door medische dienst bij plaatsing	Strafmaatregel	Beklag bij CvT
H.	Brandstichting	Ja	Ja	14 dagen afzondering in strafcel	Nee
K.M.	Fysiek geweld tegen dth'er	Ja	Ja	10 dagen afzondering in strafcel	Ja
S.	Dreiging brandstichting	Nee	Nee	3 dagen afzondering op eigen cel zonder	Nee

²⁶ Reden voor verschil in de beide verklaringen is niet duidelijk geworden.

				tv	
K.	Dreiging brandstichting	Ja	Nee	10 dagen afzondering in strafcel	Ja
A.	Dreiging brandstichting	Ja	nee	10 dagen afzondering in strafcel	Ja
L.	Verstoring orde en rust op afdeling	Ja	Nee	1 dag afzondering op eigen cel	Ja

2.2.9 De dagen na de brand

Op 26 mei worden alle vreemdelingen weer terug naar de 'eigen' afdeling F geplaatst, met uitzondering van de vreemdelingen die op de OBS zijn geplaatst. Alleen cel F22 wordt nog niet in gebruik genomen. De medische dienst controleert de vijf vreemdelingen die de avond van de brand medische zorg hebben gehad²⁷. Verder komen 26 mei twee andere vreemdelingen op het spreekuur bij de medische dienst naar aanleiding van de brand. Dit leidt niet tot bijzonderheden.

²⁷ Het gaat om de drie vreemdelingen die in de sportzaal zijn behandeld en twee vreemdelingen in de OBS.

3

Inzet BHV

De Inspectie beschrijft in dit hoofdstuk de bevindingen over de inzet van de bhv in het DCR. Paragraaf 3.1 beschrijft de voor dit onderzoek relevante normen gebaseerd op wet- en regelgeving, procedures en protocollen binnen DJI en DCR en de procedures van de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond. In de tabellen worden ook de relevante normen uit andere bronnen vermeld. Paragraaf 3.2 beschrijft in hoeverre voor de inzet van de bhv is voldaan aan de in paragraaf 3.1 gestelde normen.

3.1 Normen inzet BHV

Het DCR is op basis van de Arbeidsomstandighedenwet en het Bouwbesluit verantwoordelijk voor de voorbereiding op calamiteiten en brandveiligheid in de inrichting. Hiervoor moet het DCR onder andere beschikken over een calamiteitenplan en een 24/7 BHV-organisatie met NIBHV²⁸ opgeleide en geoefende bhv'ers. Een ontruimingsplan maakt onderdeel uit van het calamiteitenplan. Dit plan bevat de specifieke afspraken bij een ontruiming. Tevens dient het DCR een aantal maatregelen te treffen in het kader van het Bouwbesluit²⁹. De Inspectie gaat in dit onderzoek niet in op de bouwspecifieke brandveiligheidseisen. Relevant voor dit onderzoek is het feit dat het DCR beschikt over een brandmeldinstallatie (BMI) die bij alarmering direct een alarm geeft in de meldkamer van de brandweer Rotterdam-Rijnmond.

Tabel b. geeft een overzicht van de voor dit onderzoek relevante normen voor de BHV-organisatie.

Tabel b. *Overzicht normen inzet BHV-organisatie.*

Onderwerp	Norm	Bronnen
Security Desk	24/7 bezetting door twee personen Coördinatie communicatie	Ontruimingsplan DCR Convenant justitiële inrichtingen en brandweer RR

²⁸ Nederlands Instituut Bedrijfschulpverlening.

²⁹ Tevens is er een landelijke Handreiking Brandveiligheid in cellen en cellengebouwen (2009) die aanvullende eisen stelt voor de brandveiligheid in cellen en cellengebouwen.

Ploegleider BHV ³⁰	Ontvangst hulpverleningsdiensten Aanspreekpunt brandweer Operationele aansturing BHV Informatie verstrekken aan de brandweer over de situatie en de incidentbestrijding Zorg dragen voor veiligheid ambulancepersoneel Geeft opdracht tot ontruiming	Ontruimingsplan DCR Convenant justitiële inrichtingen en brandweer RR Werkinstructie DCR ambulance Algemene alarminstructie DCR
Bhv'ers (dth'ers)	Verrichten eerste bluspoging Redden van slachtoffers Ontruimen van vreemdelingen (in eerste instantie volgens kubusmethode) naar luchtplaats of sporthal Opvangen van brandweer door gids Opheffen toegangsbeperking voor brandweer Vrijhouden van aanvalsroute van vreemdelingen Markeren van alle ontruimde en gecontroleerde ruimtes	Ontruimingsplan DCR Convenant justitiële inrichtingen en brandweer RR Algemene alarminstructie DCR
Opkomsttijd BHV	Binnen twee minuten op locatie calamiteit	Ontruimingsplan DCR Convenant justitiële inrichtingen en brandweer RR
Redtijd BHV	Binnen vier minuten na alarmering vreemdelingen op veilige plaats en sluiten deur van brandende ruimte	Ontruimingsplan DCR Convenant justitiële inrichtingen en brandweer RR
Ontruimingstijd BHV	Binnen vier minuten na opdracht tot ontruiming	Ontruimingsplan DCR Convenant justitiële inrichtingen en brandweer RR
Oefenen BHV	Iedere medewerker één keer per jaar een ontruimingsoefening Regelmatig kleine oefeningen op de werkplek Oefenen met hulpdiensten van de VR-RR Iedere medewerker 2 x 4 uur per jaar inrichting specifieke training Portiers 4 x 2 uur per jaar een inrichting specifieke training	Ontruimingsplan DCR

3.2 Analyse inzet BHV

Om 19.14 uur gaat het alarm van de rookmelder in cel F22 af bij de SD van het DCR. De medewerker van de SD geeft via de portofoon een waarschuwing aan de bhv'ers. De bhv'ers zijn binnen twee minuten bij de celbrand en zijn alert op de vreemdeling van deze cel, omdat de betreffende persoon de avond daarvoor enige onrust veroorzaakte. De bhv'ers handelen meteen en drukken de handbrandmelder

³⁰ Deze functie wordt ingevuld door de wachtcommandant.

in om te aan te geven dat het geen loos brandalarm betreft. Tevens doen de bhv'ers een poging de vreemdeling uit de cel te halen. Dit lukt in eerste instantie niet, omdat de vreemdeling niet meewerkt. Door middel van een grijpactie wordt de vreemdeling alsnog binnen vier minuten uit de cel gehaald. Hiermee voldoet de bhv aan de gestelde opkomst- en redtijd. De bhv'ers sluiten de celdeur en zetten vervolgens de handbediende sprinkler in cel F22 aan voor een eerste bluspoging. Door het tijdig sluiten van de celdeur wordt verdere rookverspreiding voorkomen. De sprinkler in cel F22 is echter weinig effectief, omdat het matras van het bovenste bed, voorzien van plastic beschermhoes, voorkomt dat het water uit de sprinkler goed bij het onderste in brand staande matras kan komen. De bhv'ers doen verder geen aanvullende bluspoging met andere beschikbare materialen. Omdat op de gang nog geen sprake is van rook, wordt ontruiming van de naastgelegen cellen in het brandcompartiment nog niet overwogen. Kort daarna arriveert de brandweer. De brandweer en bhv'ers maken een duidelijke afspraak over de ontruiming, die vervolgens voorspoedig verloopt. De brandweer ontruimt daarbij het deel achter het brandcompartiment.³¹ In korte tijd³² is de hele afdeling ontruimd. Het ontruimen van ingesloten en is volgens het convenant tussen de justitiële instellingen en de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond eigenlijk de taak van de bhv'ers. De bhv'ers kunnen de ontruiming met het oog op de eigen veiligheid echter niet geheel zelf uitvoeren, omdat er te veel rook staat in het achterste deel van afdeling F. In de praktijk lijkt de vastgelegde afspraak waarbij de BHV van de justitiële inrichting de vreemdelingen ontruimt niet altijd uitvoerbaar.

³¹ Zie afbeelding 3 in paragraaf 2.1.

³² De exacte ontruimingstijd is niet meer vaststellen doordat de camerabeelden pas beschikbaar zijn vanaf halverwege de ontruiming.

4

Inzet hulpverleningsdiensten

De Inspectie beschrijft in dit hoofdstuk de bevindingen voor de inzet van de hulpverleningsdiensten. Paragraaf 4.1 beschrijft de voor dit onderzoek relevante normen gebaseerd op wet- en regelgeving, procedures en protocollen binnen DJI en DCR en de procedures van de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond. In de tabellen worden ook de relevante normen uit andere bronnen vermeld. Paragraaf 4.2 beschrijft in hoeverre voor de inzet van de hulpverleningsdiensten is voldaan aan de in paragraaf 4.1 gestelde normen.

4.1 Normen inzet hulpverleningsdiensten

De brandweer is volgens de Wet en het Besluit veiligheidsregio's (Wvr en Bvr) verantwoordelijk voor het voorkomen, beperken en bestrijden van brand en het redden van mens en dier. Het Besluit veiligheidsregio's beschrijft specifieke eisen voor de basisbrandweezorg. Het gaat hierbij onder andere om de bezetting en de inzet van het soort brandweervoertuig en de opkomsttijden per object. De Regionale Ambulance Voorziening (RAV) is volgens de Tijdelijke wet ambulancezorg (Twaz) verantwoordelijk voor het verlenen van ambulancezorg. De Regeling Tijdelijke wet ambulancezorg beschrijft de eisen waaraan deze ambulancezorg moet voldoen. Tabel c. geeft een overzicht van de voor dit onderzoek relevante normen voor de hulpverleningsdiensten.

Tabel c. Overzicht normen inzet hulpverleningsdiensten.

Onderwerp	Norm	Bronnen
Opkomsttijd brandweer	Acht minuten	Dekkingsplan VR-RR
Opkomsttijd ambulance	Vijftien minuten	Regeling Tijdelijke wet ambulancezorg
Inzet brandweer	Tankautospuit Redvoertuig Adembeschermingsvoertuig Officier van Dienst	Convenant justitiële inrichtingen en brandweer RR Dekkingsplan VR-RR
Brandweer	Brandbestrijding Operationele leiding Optreden na ontruimen	Convenant justitiële inrichtingen en brandweer RR Informatiekaart Penitentiaire en

	In noodgevallen reddend optreden Geeft opdracht tot ontruiming	Justitiële inrichtingen ³³ Brandweer RR
Oefenen brandweer en BHV DJI	Twee oefeningen (niveau middelbrand) per jaar per inrichting	Convenant justitiële inrichtingen en brandweer RR

4.2 Analyse inzet hulpverleningsdiensten

4.2.1 Brandweer

De tankautospuiter van de brandweer is binnen vijf minuten na alarmering bij het DCR. Binnen acht minuten is ook het redvoertuig ter plaatse. Daarmee is de brandweer volgens de in het dekkingsplan vastgestelde inzet en opkomsttijd van acht minuten aanwezig bij de brand. De brandweer is bekend met het DCR en wordt bij de sluis opgevangen door de bhv-gids. De gids brengt de brandweer naar de ploegleider BHV op de afdeling F. BHV en brandweer verzamelen zich voor de compartimentscheiding (zie afbeelding 3 in paragraaf 2.1). De brandweer neemt daar de operationele leiding ten aanzien van de brandbestrijding over van de ploegleider BHV. Voor de brandweer is het in eerste instantie niet duidelijk of de brand al geblust is of niet; zij vragen hier ook niet expliciet naar bij de ploegleider BHV. De aanvalsploeg van de brandweer voert een verkenning uit en opent het luikje in de deur van cel F22. Ze zien veel rook in de cel en maken daaruit op dat de brand vermoedelijk nog niet geblust is. Vervolgens openen ze de deur van de cel om in de cel te kijken. Het onderste bed van het stapelbed in de cel blijkt in brand te staan (smeulen en vlammetjes). Men verlaat de cel, sluit de deur en overlegt daarna kort met de bevelvoerder van de brandweer. Op basis van de aanwezige rook in de gang besluit de bevelvoerder van de brandweer dat afdeling F geheel ontruimd moet worden. De brandweer ontruimt daarbij het deel achter het brandcompartiment.³⁴ De brandweer treedt hierbij dus conform het convenant in een noodgeval reddend op.³⁵ De brandweer blust na de ontruiming de brand met de in de inrichting aanwezige blusmiddelen (slaghaspel). De brand is binnen een half uur na de alarmering geblust.

4.2.2 Ambulancedienst

De eerste ambulance is vijftien minuten na de alarmering bij het DCR ter plaatse. Daarmee is de ambulance volgens de vastgestelde opkomsttijd van vijftien minuten aanwezig.³⁶ De medewerkers van de ambulancedienst zijn niet bekend bij het DCR en worden bij de sluis opgevangen door de eerdergenoemde bhv-gids. De ambulancemedewerkers gaan het gebouw in en stuiten in de centrale gang op een handgemeen tussen dth'ers en vreemdelingen. Enige tijd later arriveren de ambulancemedewerkers in de sportzaal en proberen daar duidelijkheid te krijgen

³³ De informatiekaart geeft de repressieve dienst van de brandweer informatie over het repressief optreden bij brand in justitiële/penitentiaire inrichtingen.

³⁴ Zie afbeelding 3 in paragraaf 2.1.

³⁵ Zie Convenant brandveiligheid tussen de Justitiële Inrichtingen regio Rotterdam-Rijnmond en de Regionale Brandweer Rotterdam-Rijnmond.

³⁶ Artikel 7 Regeling Tijdelijke wet ambulancezorg.

over de situatie, waarbij ze graag willen weten wie in de cel met de brand zat. Het wordt die avond voor de ambulancemedewerkers niet duidelijk dat de vreemdeling uit de cel met brand al direct is afgevoerd naar de observatieafdeling. Zij hebben daar enkele keren om gevraagd, maar niemand kon hen vertellen wie het was en waar hij naar toe was gebracht. De ambulancemedewerkers controleren met behulp van de opgeroepen arts alle vreemdelingen die aanwezig zijn in de sportzaal.

4.2.3 Samenwerking hulpverleningsdiensten en BHV

Ondanks de vastgelegde afspraken om regelmatig te oefenen met de inrichting en de brandweer lukt dit in de praktijk niet structureel. De bhv-organisatie van het DCR oefent regelmatig. Het afgelopen jaar waren er geen oefeningen samen met de brandweer Rotterdam-Rijnmond. De ambulancedienst Rotterdam-Rijnmond oefent nooit met het DCR of andere justitiële inrichtingen. Dit is volgens de Inspectie wel nodig, omdat het in de praktijk nog niet goed lukt om de hulpverleningsdiensten en de bhv-organisatie van de inrichting goed op elkaar te laten aansluiten en de juiste informatie uit te wisselen. Zo is het voor de brandweer in eerste instantie niet duidelijk welke bluspogingen er zijn gedaan en krijgen de ambulancedienstmedewerkers en officier van dienst-geneeskundig (OVD-G) steeds stukjes informatie van verschillende medewerkers. Het is de ambulancedienst niet duidelijk geworden waar de brandstichter (vreemdeling H.) was gebleven. Zij hebben daar enkele keren om gevraagd, maar niemand kon hen vertellen wie het was en waar hij naar toe was gebracht. Bij de hulpverleningsdiensten was niet bekend dat de leidinggevende van het DCR (het afdelingshoofd) bij een calamiteit aanwezig is op de securitydesk. Hoewel deze brand qua omvang en impact niet te vergelijken is met de brand op het cellencomplex Schiphol-Oost in 2005, is het wel zorgelijk dat de Inspectie bij deze kleine brand wederom constateert dat de aansluiting van de BHV op de hulpverleningsdiensten een aandachtspunt is. Celbranden komen op jaarbasis zeer regelmatig voor³⁷. Uit de gesprekken die de Inspectie voerde met de hulpverleningsdiensten komen bovendien signalen naar voren dat het aandachtspunt over de aansluiting van de hulpverleningsdiensten op de bhv-organisatie in het DCR geen uitzondering is. De hulpverleningsdiensten geven aan, dat bij branden in justitiële inrichtingen wel vaker onduidelijkheid bestaat over de informatie-uitwisseling en verwachtingen tussen beide organisaties.

³⁷ Uit cijfers van het CBS blijkt dat in 2011-2013 respectievelijk 112, 113 en 114 branden in gevangenis of politiecel plaatsvonden. Zie CBS: 'Brandweer; branden, slachtoffers en reddingen, personeel, kosten 1985-2013'.

5

Nazorg aan vreemdelingen

De Inspectie beschrijft in dit hoofdstuk de bevindingen voor de nazorg aan de vreemdelingen. Paragraaf 5.1 beschrijft de voor dit onderzoek relevante normen gebaseerd op wet- en regelgeving, procedures en protocollen binnen DJI en DCR. In de tabellen worden ook de relevante normen uit andere bronnen vermeld. Paragraaf 5.2 beschrijft in hoeverre voor de nazorg aan vreemdelingen is voldaan aan de in paragraaf 5.1 gestelde normen.

5.1 Normen nazorg aan vreemdelingen

De overheid is op basis van internationale verdragen, de Grondwet en penitentiaire en gezondheidswet- en regelgeving verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van de vreemdelingen in een inrichting. Dat betekent dat DJI ook verantwoordelijk is voor de nazorg³⁸ aan vreemdelingen bij incidenten. Een deel van het calamiteitenplan van DCR beschrijft de invulling van de opvang en nazorg aan vreemdelingen bij calamiteiten. Het plan geeft aan dat wanneer sprake is van een klein incident zonder evacuatie van vreemdelingen buiten het beveiligd gebied van de eigen inrichting, de reguliere opvang en nazorg binnen de eigen inrichting plaatsvindt. Daarbij maakt DCR gebruik van de bestaande functionarissen, afdelingen en overlegstructuren. In onderstaande tabel d. zijn de normen voor de diverse functionarissen beschreven.

Tabel d. *Overzicht normen nazorg vreemdelingen*

Onderwerp	Norm	Bronnen
Directie, afdelingshoofd beveiliging, de contractbeheerder PPS, en DC 16	Situatie opnemen Situatie herstellen Huisvesting Opstellen herstelplan	Calamiteitenplan DJI, deel B6 Opvang en nazorg
Hoofd medische dienst, justitieel geneeskundige	Opstellen herstelplan Gezondheidsmonitoring	Calamiteitenplan DJI, deel B6 Opvang en nazorg

³⁸ Onder opvang en nazorg verstaat DJI: 'de zorg voor en opvang van vreemdelingen na een incident of ramp. Het betreft het totaal aan activiteiten dat is gericht op het zo veel mogelijk beperken van de gevolgen van een incident of ramp en op een zo spoedig mogelijk herstel (waar mogelijk)'.

Psycholoog van de inrichting, traumapsycholoog en functiebegeleider	Opvang en begeleiding Psychosociale zorg	Calamiteitenplan DJI, deel B6 Opvang en nazorg
Arts	Opvang en (herstel)begeleiding Psychosociale zorg Geneeskundige zorg	Calamiteitenplan DJI, deel B6 Opvang en nazorg

5.2 Analyse nazorg aan vreemdelingen

Gedurende de ontruiming naar de luchtplaats en de opvang in de sportzalen ontvangen de vreemdelingen geen specifieke verzorging (eten, drinken, dekens) van de inrichting. Wel lopen dth'ers en een verpleegkundige van de medisch dienst rond om de onrust onder de vreemdelingen te temperen. De vreemdelingen worden in de sportzaal door de ambulancedienst en een aanwezige arts medisch gecontroleerd. Als de vreemdelingen worden overgeplaatst naar cellen op andere afdelingen, ontvangen ze rookwaar, een telefoonkaart, een linnenpakket en blikjes drinken. De medewerkers van de nachtdienst zijn bezig geweest met het verzorgen van eten aan de overgeplaatste vreemdelingen. De dagen na de brand is er specifieke aandacht voor de brand, er vindt geen specifieke nazorg plaats. Ook stelt het DCR geen herstelplan op, zoals beschreven in het eigen calamiteitenplan. Het DCR spreekt wel af om voor de vreemdelingen van afdeling F ruimhartig om te gaan met verzoeken voor de medische dienst. De directie geeft in het interview met de Inspectie aan dat zij - achteraf bezien - te weinig heeft gedaan om goede nazorg te bieden aan de vreemdelingen. De inspectie deelt deze constatering. Het DCR beschikte op papier wel over een zeer uitgebreid plan voor de opvang en nazorg, maar hier is na de brand onvoldoende gebruik van gemaakt.

Door de aanwezigheid van verpleegkundigen en paraatheid (binnen de daarvoor gestelde norm) van ambulanceverpleegkundigen was de medische zorg naar het oordeel van de IVenJ toegankelijk. De opstandige vreemdeling H. wilde zich niet laten onderzoeken. Derhalve kon dienstdoende verpleegkundigen niet anders dan een inschatting doen op afstand.

6

Isoleercelplaatsingen van vreemdelingen

De Inspectie beschrijft in dit hoofdstuk de bevindingen voor de isoleercelplaatsingen. Paragraaf 6.1 beschrijft de voor dit onderzoek relevante normen gebaseerd op wet- en regelgeving, beleid en procedures en protocollen binnen DJI en DCR. Paragraaf 6.2 beschrijft in hoeverre voor de isoleercelplaatsingen is voldaan aan de in paragraaf 6.1 gestelde normen.

6.1 Normen isoleercelplaatsingen van vreemdelingen

De vreemdelingen van afdeling F zaten ter fine van uitzetting op grond van artikel 59 Vreemdelingenwet (Vw) in vreemdelingenbewaring in het DCR. In dat verband vallen zij onder het regime van de Penitentiaire beginselenwet (Pbw).

Regelgeving regime Isoleercelplaatsingen van vreemdelingen

De Pbw bepaalt dat isolatie kan worden gebruikt als disciplinaire maatregel of als ordemaatregel. Isolatie bij een disciplinaire straf vindt plaats in een strafcel, isolatie bij een ordemaatregel in een afzonderingscel.³⁹ Op grond van artikel 24 Pbw is de directeur van een penitentiaire inrichting bevoegd een ingeslotene in afzondering te plaatsen als ordemaatregel. Een ordemaatregel kan worden toegepast om de orde of de veiligheid – van de vreemdeling zelf, andere gedetineerden of het personeel – in de detentielocatie te bewaken of herstellen. Daarnaast kan op grond van art. 24 lid 4 Pbw bij noodzaak van een onverwijld tenuitvoerlegging een penitentiair inrichtingswerker of andere functionaris deze maatregel voor maximaal vijftien uur direct treffen (bewaardersarrest). De directeur dient er onmiddellijk van op de hoogte worden gesteld en zal binnen vijftien uren een definitieve beslissing moeten geven, die de voorlopige maatregel bevestigt dan wel wijzigt. Voorts is de directeur van een penitentiaire inrichting op grond van artikel 50 juncto 51 Pbw bevoegd een ingeslotene in afzondering te plaatsen als disciplinaire straf. Hij doet dit zo spoedig mogelijk

³⁹ In de praktijk worden in detentiecentra de termen 'isoleercel' (of afgekort 'ISO'), 'observatiecel' (of 'OBS') en 'maatregelcel' of 'strafcel' gebruikt.

nadat een personeelslid hem schriftelijk verslag heeft gedaan van een geconstateerde overtreding. Een disciplinaire maatregel kan onder meer worden opgelegd als een vreemdeling zich niet aan de regels van het detentiecentrum houdt. Bijvoorbeeld als hij andere vreemdelingen of het detentiepersoneel bedreigt. Bedoeling van de maatregel is dan expliciet om de vreemdeling te bestraffen voor zijn (wan)gedrag. De afzonderingsmaatregel en de strafplaatsing duurt maximaal twee weken. De afzonderingsmaatregel kan steeds voor maximaal twee weken verlengd worden.

Mede in reactie op het rapport isolatie in vreemdelingendetentie van de werkgroep Gezondheid en Zorg in Vreemdelingendetentie⁴⁰ informeert de staatssecretaris bij brief van 20 mei 2015 de Kamer uitgebreid over het nieuwe beleid ten aanzien van afzondering en visitatie tijdens vreemdelingenbewaring. Bij isoleercelplaatsing als disciplinaire straf wordt niet meer gevisiteerd, noch de röntgenscan toegepast. In dergelijke gevallen wordt, indien noodzakelijk, volstaan met een metaaldetectie met een handscanner of met foullering (onderzoek aan de kleding). In geval van isoleercelplaatsing als ordemaatregel ter bescherming van de vreemdeling zelf wordt eerst gekeken of een lichter middel, bijvoorbeeld foulleren dan wel een handscan mogelijk is. Als dat niet mogelijk is kan in een uiterste situatie de röntgenscan worden toegepast dan wel, als daartoe aanleiding is en er geen alternatief kan worden toegepast, visitatie plaatsvinden.

In december 2015 wijzigt de staatssecretaris het beleid. Het voor alle situaties uitsluiten van visiteren bij plaatsing in een isoleercel als disciplinaire straf blijkt volgens de staatssecretaris een beletsel voor het garanderen van de veiligheid. Incidenteel zou kunnen worden overgegaan tot visitatie bij isoleercelplaatsing als disciplinaire straf.

Belangrijkste uitgangspunt hierbij is dat visitatie zo min mogelijk mag worden gebruikt en alleen in die gevallen waarin een handscan, foullering of de bodyscan niet voldoende uitsluitel bieden of niet kunnen worden toegepast.

Tabel e. geeft een overzicht van de voor dit onderzoek relevante normen voor visitatie en straf- of afzonderingsplaatsing van vreemdelingen.

Tabel e. *Overzicht normen en taken bij visitatie en isoleercelplaatsingen*

Onderwerp	Norm	Bronnen
Isoleercelplaatsing	<p>Besluit genomen door een afdelingshoofd.⁴¹</p> <p>Afdelingshoofd beslist op welke wijze een ingeslotene overgebracht wordt.</p> <p>Direct na de plaatsing en visitatie krijgt een ingeslotene in de straf- of afzonderingscel een pyjama of scheurhemd en slippers.</p> <p>De Waco stelt de medische dienst direct op de hoogte van de plaatsing.</p> <p>De medische dienst stelt zich iedere dag op de</p>	<p>Instructie: vreemdelingen in straf of afzonderingscel,</p> <p>1 april 2014</p>

⁴⁰ Rapport 'isolatie in vreemdelingendetentie' van maart 2015.

⁴¹ De directeur wordt hier onverwijld van op de hoogte gebracht.

	hoogte van de lichamelijke en psychische gesteldheid van de vreemdelingen.	
Isoleercelplaatsing vreemdelingendetentie	Plaatsing in afzondering (isolatie) is de zwaarste straf of ordemaatregel die kan worden opgelegd. Afzonderen als disciplinaire straf kan volgen op verwijtbaar en ongeoorloofd gedrag zoals het plegen van geweld jegens het personeel of mede-vreemdelingen. Afzonderen als ordemaatregel is aangewezen als moet worden ingegrepen met het oogmerk van bescherming van een vreemdeling in een (psychische) crisissituatie. Ook kan afzondering als ordemaatregel plaatsvinden op eigen verzoek van een ingeslotene.	Brief van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, 5 januari 2015, nr. 611.
Visitatie vreemdeling	<p>In geval van isoleercelplaatsing als ordemaatregel ter bescherming van de vreemdeling zelf wordt eerst gekeken of een lichter middel of alternatief mogelijk is. Indien dat niet mogelijk is, kan in een uiterste situatie de röntgenscan worden toegepast dan wel, als daartoe aanleiding is en er geen alternatief kan worden toegepast, een visitatie plaatsvinden.</p> <p>Bij isoleercelplaatsing als disciplinaire straf wordt incidenteel tot visitatie overgegaan. Dit is alleen mogelijk wanneer er een dringende en op concrete waarneming gebaseerde aanleiding is in de situatie die tot de disciplinaire straf geleid heeft en waaruit volgt dat de veiligheid van de vreemdeling zelf, andere vreemdelingen of het personeel ernstig in het geding is en waarbij veiligheidsonderzoek door middel van fouillering of de handscan onvoldoende duidelijkheid kan bieden.</p> <p>Bij een plaatsing in de straf- of afzonderingsafdeling wordt mogelijk gevisiteerd, visitatie vindt plaats na individuele beoordeling en noodzaak.</p>	<p>Brief van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, 20 mei 2015, nr. 2008.</p> <p>Brief van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, 11 december 2015, kenmerk 681347</p> <p>Instructie Body-Scan DCR, 10 juni 2016</p>

6.2 Analyse isoleercelplaatsingen vreemdelingen

In de avond en nacht na de brand op 25 mei 2016 zijn zes vreemdelingen van afdeling F op grond van hun gedrag tijdens en na de brand door dth'ers in een isoleercel geplaatst. In elk geval vijf van hen zijn voorafgaand aan de isoleercelplaatsing gevisiteerd.

De Inspectie heeft geconstateerd de vreemdelingen in DCR tijdens de brand zijn gevisiteerd voorafgaand aan een isoleercelplaatsing. Visitatie ofwel het visueel schouwen van het ontblote lichaam, waaronder ook de intieme delen, is een inbreuk op de lichamelijke integriteit en het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Omdat visitatie in de reeks van mogelijkheden een vergaande vorm van onderzoek betreft, is grote terughoudendheid bij de inzet van dit middel geboden. Visitatie kan pas worden ingezet als andere onderzoeksmethoden niet toereikend zijn en het dringend noodzakelijk is om deze methode toe te passen. Doorslaggevend zijn de omstandigheden van het geval waarmee dergelijke visitatie een gerechtvaardigde inbreuk op de lichamelijke integriteit en het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer kan opleveren. Daarnaast is van belang of er een rechtvaardiging is voor het onderzoek op basis van veiligheidsmotieven, of er afdoende alternatieven zijn en in hoeverre de concrete omstandigheden van het geval aanleiding voor de visitatie vormen. Ook contra indicaties zijn van belang, zoals de psychische toestand of achtergrond van een vreemdeling in een bepaalde situatie.⁴²

De Inspectie VenJ stelt vast dat de inrichting geen deugdelijke motivering kan overleggen die voldoet aan het landelijke beleid omtrent visitaties. Uit onderzoek van de Inspectie blijkt niet dat er voorafgaand aan voornoemde isoleercelplaatsingen een duidelijk onderbouwde afweging is gemaakt voor visiteren of inzetten van een aanzienlijk minder belastende onderzoekwijze van ingesloten vreemdelingen, zoals de metaaldetectie met een handscanner, fouillering, of de bodyscan.⁴³ Uit interviews blijkt voorts dat noch directie, noch de Commissie van Toezicht op de hoogte waren van de uitgevoerde visitaties van de vreemdelingen tijdens de brand.

⁴² Zie Memorie van Toelichting Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring.

⁴³ Met een scanner is het mogelijk om verboden spullen te detecteren die aan of in het lichaam verstopt zijn, zonder dat de vreemdeling zich dient te ontkleden en een personeelslid de lichaamsholten dient te aanschouwen.

I

Bijlage Geïnterviewden

- Onderzoekers van het rapport van Amnesty International, het Meldpunt Vreemdelingendetentie van de Stichting LOS en Dokters van de Wereld.
- Het management van DCR.
- Medewerkers van DCR die op de avond van 25 mei 2016 in dienst waren (de bhv'ers en medische dienst).
- Drie (ex-)vreemdelingen.
- Betrokken brandweerlieden.
- Betrokken ambulancepersoneel.
- Lid van de Commissie van Toezicht.

II

Bijlage Aanbevelingen onderzoek Schipholbrand

Het onderzoeksrapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid naar de brand in het cellencomplex Schiphol-Oost op 26 en 27 oktober 2005 bevat aanbevelingen om de brandveiligheid in cellencomplexen te verbeteren. Voor de brand in het detentiecentrum Rotterdam zijn de onderstaande aanbevelingen relevant:

- In het beheer van de instellingen die onder verantwoordelijkheid van de bewindspersoon Veiligheid en Justitie werken, de (brand)-veiligheid een expliciet punt van beleid te laten zijn en de recent ingestelde Inspectie voor de Sanctietoepassing een integrale toezichttaak te geven (met benutting van de deskundigheid van andere inspecties, commissies van toezicht, et cetera) en over de staat van de (brand)veiligheid periodiek te rapporteren.
- De calamiteitenplannen van de opvangcentra en penitentiaire inrichtingen aan een kritische toets op realiteitsgehalte te onderwerpen, tevens bijzondere aandacht te schenken aan de opvang van en nazorg aan gedetineerden en de bovenlokale coördinatie daarvan expliciet bij de DJI te beleggen.
- De brandweezorg en bedrijfshulpverlening bij risicovolle objecten zorgvuldig op elkaar af te stemmen en gezamenlijk te laten oefenen.

III

Bijlage Afkortingen

- BHV Bedrijfshulpverlening
- Bhv'ers Bedrijfshulpverleners
- BMI Brandmeldinstallatie
- Bvr Besluit veiligheidsregio's
- DCR Detentiecentrum Rotterdam
- DJI Dienst Justitiële Inrichtingen
- Dth'er Detentietoezichthouder
- GMS Geïntegreerd Meldkamer Systeem
- GRIP Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure
- IvenJ Inspectie Veiligheid en Justitie
- LCMS Landelijk Crisismanagement Systeem
- NIBHV Nederlands Instituut Bedrijfshulpverlening
- LOS Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt
- OBS Observatieafdeling
- OVD-G Officier van dienst-geneeskundig
- Pbw Penitentiaire beginselenwet gevangeniswezen
- RAV Regionale Ambulance Voorziening
- SD Security Desk
- TWaz Tijdelijke wet ambulancezorg
- VR-RR Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond
- Vw Vreemdelingenwet
- Wvr Wet Veiligheidsregio's

Missie Inspectie Veiligheid en Justitie

De Inspectie Veiligheid en Justitie houdt voor de samenleving, de ondertoezichtgestelden en de politiek en bestuurlijk verantwoordelijken toezicht op het terrein van veiligheid en justitie om inzicht te geven in de kwaliteit van de taakuitvoering en de naleving van regels en normen, om risico's te signaleren en om organisaties aan te zetten tot verbetering. Hiermee draagt de Inspectie bij aan een veilige en rechtvaardige samenleving.

Dit is een uitgave van:

Inspectie Veiligheid en Justitie
Ministerie van Veiligheid en Justitie
Turfmarkt 147 | 2511 DP Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
[Contactformulier](#) | www.inspectievenj.nl

Maart 2017

*Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.
Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan,
mits deze uitgave als bron wordt vermeld.*